

SZLAK KREDĄ PISANY

ODSŁONA II (ZIELONA)

Zespół pałacowo-parkowy w Srebrzyszczu – pałac barokowy wzniesiony w końcu XVII wieku, przebudowany w połowie XVIII wieku według projektu architekta Pawła Fontany. Obiekt jest piętrowy w siedmioosiowej części centralnej i parterowy na osiach skrajnych. Wnętrze posiada układ dwutraktowy i symetryczny. Centrum zajmuje półtorakondygnacyjna sala balowo-teatralna. Pałac jest otoczony osiemnastowiecznym parkiem o cechach ogrodu włoskiego. Obiekt został objęty ochroną w 1967 roku. Przez teren parku przebiega „Szlak Bagien i Moczarów”. Z miejscowości Nowiny wychodzi ścieżka przyrodnicza „Bagno Serebryskie” o długości około 4,5 km, wyposażona w sześć tablic informacyjnych i wieżę widokową. W Stańkowie początek ma ścieżka przyrodnicza „Stańków” licząca około 6 km, oznakowana, wyposażona w kilkanaście tablic informacyjnych, ławki.

- Zespół pałacowo-parkowy w Srebrzyszczu
- Park and palace at Srebrzyszcze

fot. K. Dromlewski

- Owocująca welnianka - rez. Bagno Serebryskie
- Fruit of the cotton-grass (*Eriophorum*) – The Serebryskie Reserve

fot. Ł. Semeniuk

OPENING II (GREEN)

Palace-Park Complex in Srebrzyszcze – a Baroque palace erected in the late 17th c., rebuilt in the mid-18th c. by Paweł Fontana's project. This is a storied seven-line structure in its central part and one-storey on outer lines. The interior has two-road and symmetrical system. The central part is occupied by a one-and-a-half storey ballroom and auditorium. The palace is surrounded with the 18th-century park typical of Italian garden style. The complex started to be protected from 1967. The park is crossed by the „Bog and Marsh Route”. A nature path „Serebryskie Bogs” starts in the village of Nowiny. The path is about 4,5 km long and is equipped with six information boards and a view tower. The village of Stańków is the beginning of another path „Stańków”, about 6 km long, marked, equipped with a dozen or so information boards and benches.

Nature Reserve Serebryskie Bogs is situated in the area of the communes: Chełm and Ruda-Huta. It was established in 1991 and covers an area of 377 ha. Here occur the unique in the country scale car-

SZLAK KREDĄ PISANY

- Stańków
- Stańków

fot. Ł. Semenik, K. Dromlewski, O. Bielak

Rezerwat Bagno Serebryskie leży na terenie gmin Chełm i Ruda-Huta. Powstał w 1991 roku, zajmuje powierzchnię 377 ha. Zachowane są tutaj unikatowe w skali kraju torfowiska węglanowe, będące ostoją rzadkich gatunków ptaków i roślin. W rezerwacie występuje ponad 60 gatunków ptaków chronionych, w tym ponad 30 lęgowych. Można tu spotkać m.in.: wodniczkę, derkacza, błotniaka łąkowego, kulika wielkiego, dubelta, kropiatkę, kureczkę zielonką i żurawia. Przez rezerwat przebiega ścieżka przyrodnicza „Bagno Serebryskie”.

Park podworski z pomnikami przyrody, dąb „Bolko” w Hniszowie, ścieżka przyrodniczo-historyczna „Bolko”.

Dąb „Bolko” rośnie na terenie parku podworskiego w miejscowości Hniszów, gmina Ruda-Huta. Jest jednym z najstarszych dębów w Polsce, ma 28 m wysokości, jego obwód wynosi około 9 m, a rzut korony – 32 m. Dąb „Bolko” jest pomnikiem przyrody, nazwę otrzymał w 1886 roku dla upamiętnienia Bolesława Trzebińskiego, brata właściciela Hniszowa.

Park powstał w XIX wieku i otaczał dwór Karpińskich, rozebrany po II wojnie światowej. Obecnie znajduje się tu około 250 drzew 17 gatunków, głównie: lipy drobnolistne, dęby szypułkowe, kasztanowce białe. Ścieżka przyrodniczo-historyczna „Bolko” zaczyna się na południowo-zachodnim krańcu wsi. Prowadzi przez park podworski, obok dębu Bolko. Na trasie znajdują się okazałe drzewa i jeziora (bagienka). Długość ścieżki wynosi 1,2 km, czas przejścia – 30 minut. Trasę wyposażono w 8 tablic informacyjnych i przygotowano miejsca do odpoczynku. Co roku, w sierpniu w cieniu wielkiego dębu odbywa się „Bolkowanie”. Obchody są podzielone na dwa dni, pierwszy ma charakter sportowy,

bonate peat bogs, a habitat for rare species of birds and plants. The reserve includes over 60 species of protected birds and 30 breeding ones. Tourists may find, among other things, the vacuole, the corncrake, the harrier, the curlew, the great snipe, the spotted crane, the little crane and the crane. A nature path „Serebryskie Bogs” is running through the Reserve.

- Dąb Bolko w Hniszowie
- The „Bolko” oak at Hniszów

SZLAK KREDĄ PISANY

drugi – jarmarku, podczas którego odbywa się „Nadbużańska Akademia Smaku”, konkurs na najlepszą potrawę regionalną.

Urząd Gminy Ruda-Huta, 22-110 Ruda-Huta, ul. Niepodległości 44
tel./fax 82 568 60 33, e-mail: ugruda-huta@o2.pl
www.ruda-huta.home.pl

Ścieżka przyrodnicza „Meandry Bugu” rozpoczyna się na skraju parku podworskiego w Hniszowie. Prowadzi przez dolinę Bugu, poprzez mozaikę naturalnych łąk, pastwisk, starorzeczy i kęp drzew. Jej długość wynosi około 5 km, czas przejścia – do 3 godzin, czas przejazdu – do 1,5 godziny. Walory przyrodnicze tego terenu spowodowały włączenie go do europejskiej sieci Natura 2000 jako formę obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowego Bugu”. Ścieżkę wyposażono w cztery tablice informacyjne. Jej atrakcją są punkty widokowe na dolinę i rzekę, które stanowią doskonałe miejsce obserwacji ornitologicznych.

Zespół dworsko-parkowy w Świerżach obejmuje pozostałości założenia pałacowo-parkowego. Pałac, który powstał na początku XIX wieku, został zniszczony po II wojnie światowej. Zachował się jedynie fragment ogrodzenia, domek dozorczy przy bramie głównej, dom ogrodnika oraz młyn, należący do zespołu pałacowego. W dobrym sta-

- Meandry Bugu
- The Bug River meanders

fot. K. Dromlewski

- Kościół w Świerżach
- A church at Świerże

fot. O. Bielak

Post-manor Park with Nature Monuments, the Oak Tree „Bolko” in Hniszów, Nature-history Path „Bolko”.

The oak tree „Bolko” is growing in the territory of a post-manor park in the village of Hniszów, the commune of Ruda-Huta. It belongs to one of the oldest oaks in Poland, 28 m high, 9 m thick, 32 m of the top tree projection. The oak „Bolko” is a nature monument; the name, given in 1886, is to commemorate Bolesław Trzebiński, a brother of Hniszów’s owner.

The park was established in the 19th c. and surrounded the Karpiński manor. After WW II the park was pulled down. At present about 250 trees representing 17 species are growing in the park, e.g.: the small-leaved lime, the English oak, the horse-chestnut.

The nature-history path „Bolko” starts in the south-western end of the village. It is running through the post-manor park, near the oak Bolko. On the route there are grand trees and small lakes (bogs). The path is 1.2 km long, the time of passing - 30 minutes. Eight infor-

SZLAK KREDĄ PISANY

- Pałac Suchodolskich w Dorohusku
- The Suchodolski mansion at Dorohusk

fol. Ł. Semeniuk

nie jest rozległy park z licznymi drzewami pomnikowymi (dęby, jesio-ny) oraz aleją grabową. W pobliżu płynie Bug. Park został wpisany do rejestru zabytków w 1992 roku.

Pałac Suchodolskich w Dorohusku położony jest w południo-wo-wschodniej części miejscowości. Obiekt został wzniesiony w połowie XVIII wieku przez Michała Maurycego Suchodolskiego. Budynek reprezentuje styl późnobarokowy. Pałac został odrestaurowany w latach 80. i 90. ubiegłego wieku. Pałac otacza park, w którym na powierzchni 3 ha zachowało się około 70 drzew. Na terenie parku znajduje się późnobarokowa kamienna figura św. Barbary z XVIII wieku oraz grobowiec rodziny Suchodolskich. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków w 1972 roku. Obecnie w pałacu mieści się siedziba Gminnego Ośrodka Kultury i Turystyki w Dorohusku.

Izba regionalna w Turce prowadzona jest przez Koło Gospodyń Wiejskich w Turce. Gromadzi eksponaty ukazujące dawne życie na wsi: przedmioty codziennego użytku, sprzęty, narzędzia, ozdoby i wyroby miejscowego rękodziela ludowego.

Zbiornik wodny Husynne jest położony na skraju dwóch wsi: Husynne i Turka, zajmuje powierzchnię 120 ha. Dzięki piaszczystej plaży i czystej wodzie pełni funkcję rekreacyjną. Można tu także wędkować po wykupieniu zezwolenia (w cenie biletu opłacone jest miejsce parkingowe).

mation boards are found while walking. Places to rest have also been prepared.

Every year, in August, in the shade of the grand oak is held the so called „Bolkowanie”. The event lasts two days, the first is of sports character and the other is a fair, during which a composition for the best regional dish named „The Bug River Academy of Taste” takes place.

Communal Office Ruda-Huta
22-110 Ruda-Huta, 44 Niepodległości St., tel./fax 82 568 60 33
e-mail: ugruda-huta@o2.pl, www.ruda-huta.home.pl

Nature Path „Twists and Turns of the Bug River” starts at the end of the post-manoor park in Hniszów. It is running through a mosaic of natural meadows, pastures, oxbows and tree clusters. It is about 5 km long; the time of covering it amounts to 3 hours on foot and up to 1.5 hours by car. Due to its natural values the path has been included into the European Network Nature 2000 as a place of special protection of birds named „the Valley of the Central Bug River”. The path is equipped with four information boards. The view over the valley and the river, being at the same time a perfect place for bird watching, is the greatest tourist attraction.

Manor-Park Complex in Świerże includes the remnants of the palace-park complex. The palace was built in the early 19th c.

Kościół w Pławnicach. Rzymskokatolicki kościół pw. św. Izydora. Obiekt powstał w 1828 roku jako cerkiew greckokatolicka, po 1875 r. prawosławna, zamieniona na kościół rzymskokatolicki w 1945 roku. Świątynia jest w stylu klasycystycznym z wystrojem o charakterze neogotycko-cerkiewnym pochodzącym z przełomu XVIII i XIX wieku.

Rezerwat „Roskosz” znajduje się na terenie gminy Dorohusk i Kamień. Został utworzony w 1990 roku, zajmuje powierzchnię 473 ha. Przedmiotem ochrony są unikalne zbiorowiska torfowisk węglanowych, jak też ostoje chronionych i rzadkich gatunków ptaków (bąk, błotniaki: łąkowy i stawowy, wodniczka, derkacz, kulik wielki, sowa błotna). Występują tu 504 gatunki roślin naczyniowych, w tym 37 objętych ochroną prawną. Gatunki rzadkie: starzec wielkolistny, marzycza ruda, tłustosz pospolity odmiana dwubarwna, nasięźrzał pospolity, turzyce *Buxbauma*, *Davalla*.

Rezerwat Przyrody „Brzeźno” został utworzony na terenie gminy Dorohusk w 1973 roku, zajmuje powierzchnię 165 ha. Przedmiotem ochrony są torfowiska węglanowe z rzadkimi gatunkami roślin. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym, niewystępującym na takiej powierzchni nigdzie w Polsce, jest kłoc wiewcowa i szuwały turzy-

and was destroyed after WW II. Only a part of the fencing, a janitor's house at the main gate, a gardener's house and a mill belonging to the complex survived. A vast park with numerous trees-monuments (oaks, ashes) and a hornbeam lane are found in a good condition. The Bug River is flowing nearby. The park entered into a register of monuments in 1992.

Suchodolski Palace in Dorohusk is situated in the south-east part of the village. The building was erected in the late Baroque style in the mid-18th c. by Michał Maurycy Suchodolski. The palace was renovated in the eighties and nineties of the 20th century. It is surrounded with a 3-ha park with 70 trees. The late Baroque 18th-century stone figure of St. Barbara and the tomb of the Suchodolski family can be seen in the territory of the park. The palace entered into a register of monuments in 1972. Today the place is a seat of the Communal Culture Centre in Dorohusk.

Regional Chamber in Turka is managed by the Village Women's Club. It presents exhibits of the former rural life, such as everyday necessities, equipment, tools and products of the local craftsmen.

Husynne Water Reservoir is situated at the end of the two villages: Husynne and Turka, covering an area of 120 ha. A sandy beach and clean water have made it a recreation place. Fishing is also possible after purchasing a permit (the car park fee is included into the ticket)

A Church in Pławnicie St. Isidore's Roman Catholic Church was built in 1828 as an Orthodox Greek Catholic church, after 1875 it belonged to the Orthodox Church and in 1945 it became a Roman Catholic Church. The building was erected in classicistic style and the interior is of neo-Gothic-Orthodox church style dating back to the turn of the 18th century.

Nature Reserve „Roskosz” is situated in the communes of Dorohusk and Kamień. It was established in 1990, covering an area of 473 ha. The reserve protects unique clusters of carbonate peat bogs as well as rare species of birds (the Eurasian bittern, the western marsh

- Młode bociany
- Young storks

fot. K. Dromlewski

SZLAK KREDA PISANY

- Rezerwat żółwia błotnego
- Sanctuary of European pond turtle

fol. Ł. Semeniuk

cowe. Obrzeża kłociowisk porastają skupienia ginących gatunków turzyc, np. turzycy *Buxbauma*, turzycy *Davalla* oraz wyjątkowo rzadki zespół marzycy rudej. Tu znajduje się jedno z niewielu stanowisk starca wielkolistnego. W rezerwacie jest jedyne znane na Lubelszczyźnie stanowisko storczyka dwulistnika muszego. Na terenie rezerwatu występuje zagrożona w skali globalnej wodniczka. W kłociowiskach gniazdują: błotniaki popielate, sowa błotna, bąk, kureczka zielonka i kropiatka, natomiast na łąkach – kulik wielki, dubelt i derkacz. Z gatunków objętych ochroną można obserwować tu: żurawia, błotniaka stawowego, rycyka, krwawodzioba i dziwonię. Łącznie na torfowiskach zaobserwowano 150 gatunków ptaków, z czego 75 regularnie tu gniazdujących. Różnorodność flory torfowisk sprzyja występowaniu blisko 800 gatun-

harrier, the Montagu's harrier, the vacuole, the corncrake, the Eurasian curlew, the short-eared owl). 504 species of vascular plants occur here, including 37 under protection. Rare species are as follows: *Senecio macrophyllus*, *Schoenus ferrugineus*, the common butterwort of two colour variety, the adder's tongue, the sedges *Buxbauma*, *Davalla*.

Nature Reserve „Brzeźno” was established in the commune of Dorohusk in 1973, covering an area of 165 ha. Carbonate peat bogs with rare plant species are of particular protection in the reserve. Dominating community of plants, nowhere in Poland occurring on such a large surface, is *Cladium mariscus* and sedge reed beds. The edges of the *Cladium mariscus* area are grown with clusters of dying out species of sedge, e.g. the sedge *Buxbauma*, the sedge *Davalla* and a very rare cluster of *Schoenus ferrugineus*. This is also a place where a rare community of *Senecio macrophyllus* occurs. The reserve has a stand of the fly orchid, the only one known in the Lublin Land. The vacuole, threatened in a global scale, can also be found in the reserve. The *Cladium mariscus* areas are nests for Montagu's harriers, the short-eared owl, the Eurasian bittern, the little crane and the spotted crane. In the meadows live the Eurasian curlew, the great snipe and the corncrake. The protected species include: the crane, the western marsh harrier, the black-tailed godwit, the common redshank and the common rosefinch. 150 species of birds in total have been observed so far in the peat bogs, including 75 regularly nesting here. A variety of flora is favourable for almost 800 species of butterflies. Some of them have the only in Poland habitat here. In the rushes lives the pro-

- Staw – aleja parkowa
- Staw – a park lane

fol. Ł. Semeniuk

- Ciemiężca zielona
- *Veratrum lobelianum*

fol. O. Bielak

- Bocian
- A stork

fol. K. Dromlewski

SZLAK KREDĄ PISANY

ków motyli. Kilkanaście z nich posiada tu jedyne w Polsce stanowiska. W szuwarach kłociowisk żyje objęty ochroną żółw błotny. Torfowiska węglanowe ze względu na wyjątkowo dużą różnorodność biologiczną uznano za unikalny zespół przyrodniczy w skali kraju i Europy. Poznaniu walorów rezerwatu służy ścieżka dydaktyczna wraz z wieżą widokową oraz Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Oddziału Terenowego Lubelskich Parków Krajobrazowych w Brzeźnie.

Brzeźno

Miejscowość leży w odległości 10 km od Chełma, na trasie do Dorohuska. Około 20 domów (z lat 30. i 40. XX wieku) tej miejscowości zostało wpisanych do rejestru „Zabytków architektury i budownictwa w Polsce”. Znajduje się tu Muzeum Etnograficzne „U cioci Mazurkowej”. W wiejskiej chałupie zgromadzono eksponaty z początku XX wieku: meble i narzędzia codziennego użytku. Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Oddziału Terenowego Lubelskich Parków Krajobrazowych w Brzeźnie oferuje zajęcia warsztatowe interesujące z uwagi na położenie w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatów przyrody: „Bagno Serebryskie”, „Brzeźno” i „Roskosz”.

Zwiedzanie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego Oddziału Terenowego Lubelskich Parków Krajobrazowych w Brzeźnie należy wcześniej uzgodnić z Zespołem Parków Krajobrazowych Polesia, tel. 82 563 25 20.

Trasa Odstony II jest położona na malowniczym terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i dorzecza Bugu. Występują tu dwa szlaki dziedzictwa kulturowego: „Szlak Historyczny”, „Szlak Przenikania Kultury” oraz dwa szlaki rowerowe: regionalny „Nadbużański Szlak Rowerowy” i lokalny „Leśne ostępy Chełmskiego Parku Krajobrazowego”. Przepiękną przyrodę ziemi chełmskiej można podziwiać podczas wprawy kajakiem dolinami rzek Bug i Uherka. Jest to możliwe również podczas jazdy konnej po „Poleskim Szlaku Konnym”. Odstoną II *Szlaku Kredą Pisanego – po atrakcjach ziemi chełmskiej* przecina się ze szlakami wytyczonymi przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze:

- „Szlak Nadbużański” – czerwony,
- „Szlak Pojezierny Południowy” – żółty,
- „Szlak Bagien i Moczarów” – niebieski.

tected European pond turtle. Due to an exceptionally large biological variety, the carbonate peat bogs are considered to be a unique natural complex both in Poland and in Europe. The values of the reserve can be known better while walking the didactic path with a view tower, and visiting the Didactic-Museum Division of the Lublin Landscape Parks in Brzeźno.

Brzeźno

The village of Brzeźno lies 10 km from Chełm, on the road to Dorohusk. About 20 cottages (from the 30s and 40s of the 20th c.) entered into a register of „Monuments of Architecture and Building in Poland”. An Ethnographic Museum „At Aunt Mazurkowa’s House” is located in Brzeźno. The rural cottage has a collection of things from the early 20th c.: furniture and everyday necessities. The Didactic-Museum Division of the Lublin Landscape Parks in Brzeźno offers workshop classes which situated in the vicinity of the nature reserves „Serebryskie Bogs”, „Brzeźno” and „Roskosz” are found attractive.

The Didactic-Museum Division of the Lublin Landscape Parks in Brzeźno can be visited after earlier arrangement with the Polesie Landscape Park Complex, tel. 82 563 25 20.

The route of Opening II is situated in a picturesque area of the Chełm Landscape Park and the Bug river basin. Two routes of cultural heritage are found here: „The History Route”, „The Intercultural Route” and two bicycle routes: regional „The Bug River Bicycle Route” and local „The Backwoods of the Chełm Landscape Park”. The beauty of the Chełm Land nature can be admired while canoeing down the valleys of the Bug and the Uherka rivers, or during a horse ride along „The Polesie Horse Route”.

Opening II of the *Chalk-written Route – around the Tourist Attractions of the Chełm Land* crosses the following routes marked out by the Polish Tourist and Country-Lovers’ Association:

- „The Bug River Route” – red,
- „The Lakeland Southern Route” – yellow,
- „The Bog and Marsh Route” – blue.